

Zondag 3 december

Vanmorgen naar de kerk geweest, niet zoals de laatste weken met het hele gezin, maar nu zonder de jongens. Dat de jongens thuisbleven, had zijn gegronde reden. We leven de laatste drie weken onder de voortdurende bedreiging van razzia's. Er wordt jacht gemaakt op mannen van zeventien tot veertig jaar in verschillende grote steden en kleinere plaatsen om hen weg te voeren naar de streken waar versterkingen voor de Duitsers worden aangelegd, de IJssellinie, de Achterhoek, Drenthe, enzovoorts. We weten wel dat dit werken aan militaire versterkingen door burgers volgens de bepalingen van het volkerenrecht door de bezetter niet geëist mag worden, maar we weten nu ook zo zoetjes aan wel wat voor waarde die wetten nog hebben.

Drie weken geleden stonden hier lange treinen van goederenwagens volgepakt met slachtoffers die in Rotterdam waren gegrepen. Vrijdag waren daar de razzia's begonnen en zondags stonden die jongens en mannen nog in Haarlem. Ze hadden geen of te weinig eten gehad en leden honger. Dominee van der Waal gedacht hen in zijn gebed en vroeg aan het eind van de Dienst om voedsel aan hen die wat te missen hadden. Onderwijl was er in de stad al een hulpdienst georganiseerd en heel wat meisjes haalden huis aan huis brood op, terwijl enkele bakkerijen speciaal voor hen bakten. Het gevolg was dat er een overvloed van eten voor de mannen uitgedeeld kon worden. Naar men zegt, hebben heel wat opgepakte kans gezien uit de trein te ontsnappen en zijn velen, na zich enkele dagen in Haarlem verborgen gehouden te hebben, weer naar huis teruggekeerd.

Andere groepen waren in Rotterdam in rijnen geladen en over de rivieren vervoerd. Ook langs Schoonhoven zijn enkele van die schepen gekomen. Opgepakt in het ruim hebben de ongelukkigen heel wat geleden, daar ze soms in het water moesten staan en aan hygiëne alles ontbrak. Alle verhalen die we hierover hoorden na te vertellen, is niet te doen.

Maandag 4 december

De bekende Haarlemse Botermarkt van maandag is ook al niet meer wat ze geweest is. De oudroesthandel tiert welig. Ieder zoekt naar een rooster, kachelringen of andere dingen die in de winkels niet meer te krijgen zijn. Je kunt geen spijker, geen punaise of iets dergelijks meer kopen, al sinds vele weken niet. En zoals het met de ijzerwaren is, is het met een massa andere dingen. De winkels zijn leeg! Wat jaren op zolder lag als onverkoopbaar, verouderd of onbruikbaar, komt nu tevoorschijn en gaat grif van de hand. Morgen is het Sint-Nicolaas en ieder wil er nog wel wat aan doen, maar het is eigenlijk een hopeloos pogen nog iets te kopen. Vandaag staan de boekwinkels vol, een boek, al is het dan ook verouderd en van slecht papier, is nog bijna het enige wat je cadeau kunt geven. Maar ook de boekwinkels zullen na deze dagen wel leeg zijn. Maar ... ik begon over de Botermarkt en zal daar nog even mee doorgaan. Tot nu toe waren er altijd nog een aantal kraampjes (één rij) waar men terecht kon. Vandaag is er vrijwel niets meer. Clandestien handelt men in inlandse shag en sigarettenvloeï. Een half ons shag kost vier tot vijf gulden. Eén pakje vloeï ongegomd één gulden en vijftig cent tot twee gulden. Op de hoeken van steegjes en straatjes worden appels verkocht, de mensen verdringen zich om de karren, waar men rijp en groen van de zoveelste kwaliteit verkoopt voor drie gulden en vijftig cent de kilogram. Spruitjes twee gulden de kilogram. Dit zijn nog maar enkele prijzen. In de loop van mijn kroniek zal ik nog wel eens op het onderwerp 'prijzen' terugkomen, want dat is iets wat we ons later (als er weer eens gewone tijden teruggekomen zijn) moeilijk zullen kunnen indenken.

Dinsdag 5 december

Gisteravond zijn Ger en ik eropuit geweest om sintelcokes van het rangeerterrein bij het station te halen. Er liggen daar nog flinke voorraden van. Vroeger bracht die 'rommel' niets op, nu gaan er 's avonds in het donker en 's morgens van vier tot zes uur tiental-

len mensen op uit om ze weg te halen. De bewaking schijnt het oogluikend toe te laten, maar het moet toch in het geheim gebeuren. Wij zijn er met een paar grote zakken en een vuilnisblik om te scheppen ook op uit geweest. Eerst gisteravond en nu vanmorgen weer en hebben zo ongeveer vier mud binnengekregen. Want de brandstoffennoed is zeer groot. De distributie voorzag ons van een wintervoorraad van één mud antraciet. Zelf hadden wij vijf mud 'zwarte' antraciet gekocht (voor ongeveer honderd gulden) en daar moesten we het mee doen. Je kunt je niet voorstellen, hoe de mensen die niet clandestien kochten de winter moeten doorkomen. Trouwens, wat doe je met zes mud? Natuurlijk is er een run naar hout ontstaan. Er wordt overal gesprokkeld, gekapt en gestolen. Ger, Henk en Hannie zijn er ook nog een dag op uit geweest om op Duin en Kruidberg te sprokkelen. Ze kwamen met een handkar vol hout terug, dat nu gezaagd wordt en opgeborgen. En verder wordt er gegrepen en gevangen wat er te grijpen en te vangen is. Verder heb ik vanmorgen nog enkele boodschappen gedaan, want we zullen er vanavond toch maar wat 'aan doen'. Ons kleine evacueetje Lody van Bergen is nog pas vijf jaar en voor hem is het nog echt Sint-Nicolaas. Wij hadden afgesproken dit jaar maar over te slaan maar ... de natuur is sterker dan de leer en er bleek toch wel in het geheim gewerkt te worden.

Zo hadden we vanavond nog, niettegenstaande alles, enkele heel gezellige uurtjes en er waren voor ieder aardige cadeautjes. Lody moest enkele malen aan de deur gaan kijken als er gebeld werd en vond dan natuurlijk een pakje. Wij hadden zelfs nog taai-taai, na een uurtje in de rij staan, veroverd bij Franken. Sinds weken zijn er geen koekjes en gebakjes meer, suikergoed zoek je tevergeefs, maar enkele bakkers leverden deze week nog taai. Och, met een stuk of wat heerlijke, zelfgebakken appelkoekjes smullen we tegenwoordig even fijn als vroeger van de overvloed van borstplaat, boterletter en chocolade.

Tot slot hebben we vanavond zelfs nog een verrukkelijk warm worstje en een paar kaaskoekjes gehad.